

Dr hab. lek. wet. Mirosław Karpiński

Katedra Etologii i Dobrostanu Zwierząt

Zakład Hodowli i Dobrostanu Zwierząt Towarzyszących

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Recenzja pracy doktorskiej mgr inż. Agaty Jastrzębskiej

**pt. „Wpływ wybranych cech psów na ich adopcję
ze schronisk dla zwierząt”**

wykonanej pod kierunkiem **prof. dr hab. Andrzeja Gugółka, prof. zw.**

i promotora pomocniczego
dr inż. Janusza Strychalskiego

w Katedrze Hodowli Zwierząt
Futerkowych i Łowiectwa, Wydziału Bioinżynierii Zwierząt, Uniwersytetu Warmińsko-
Mazurskiego w Olsztynie

Problem dużej liczby bezpańskich zwierząt amatorskich w ostatnich latach obserwujemy w Polsce jak również w innych krajach europejskich. Wzrastająca liczba zwierząt utrzymywanych amatorsko przez osoby nieprzygotowane, a także ich niefrasobliwość są często przyczynami trafiania psów i innych gatunków zwierząt do schronisk.

Przesłana mi do oceny dysertacja doktorska Pani mgr inż. Agaty Jastrzębskiej pt. „Wpływ wybranych cech psów na ich adopcję ze schronisk dla zwierząt” doskonale wpisuje się w aktualne potrzeby badawcze i oczekiwania wielu opiekunów psów którym zależy na utrzymaniu wysokiego poziomu dobrostanu ich podopiecznych. Dlatego też konieczne są badania o charakterze eksperymentalnym, które potwierdzałyby zachowania komfortowe psów w procesie adopcji w powiązaniu z ich temperamentem i użytkowością. Stąd wybór tematu dysertacji doktorskiej, dokonany przez mgr inż. Agatę Jastrzębską, uważam za właściwy i celowy, przede wszystkim z uwagi na jego wyjątkową aktualność. Badania jakich podjęła się Doktorantka są w pełni uzasadnione, mając na uwadze ich nowatorski charakter, wartości poznawcze i duże uzasadnienie praktyczne.

Oceniając rozprawę od jej strony formalnej stwierdzam, że sporządzona została według zasad powszechnie jeszcze praktykowanych, podczas przygotowywania tego rodzaju prac, tj. jako monografia, z uwzględnieniem wszystkich niezbędnych rozdziałów. Jej ogólna objętość wynosi 139 stron, w obrębie których, poza tzw. „tekstem właściwym”, zamieszczono 33 tabele, 4 wykresy i 5 fotografii. W przygotowaniu niniejszej recenzji przyjęto zasadę kolejnego ustosunkowywania się do poszczególnych rozdziałów ocenianej pracy.

Po spisie treści Autorka zamieściła krótki „Słownik pojęć i skrótów” w języku polskim, który tłumaczy wszystkie istotne skróty nazw własnych występujące w tekście w języku angielskim. Zawarte w nim informacje są pomocne w zrozumieniu treści pracy i interpretacji uzyskanych wyników badań własnych.

Rozdział „Wstęp” zawiera dostatecznie szerokie, a jednocześnie właściwe uzasadnienie podjęcia tematu. Autorka bardzo umiejętnie przedstawiła najważniejsze zagadnienia dotyczące problematyki bezdomności psów uwzględniając wielopłaszczyznowe oddziaływanie środowiska zewnętrznego. Podkreśliła zdolności psów do nawiązywania interakcji społecznych oraz widocznej więzi emocjonalnej ze swoimi opiekunami. Dla mnie osobiście rozdział „Wstęp” mógłby być połączony z przedstawieniem hipotez i celu pracy, ale jest to uwaga techniczna, tym bardziej, że Autorka w dalszej części pracy wyszczególniła odrębny rozdział „Hipoteza i cele badawcze”.

„Przegląd piśmiennictwa”, składający się z 8 podrozdziałów, przedstawiony został na 22 stronach tekstu właściwego. Na początku Autorka omówiła procesy domestykacji i wybranych aspektów biologii psa domowego z uwzględnieniem ostatnich badań molekularnych, a tym samym wprowadziła w zagadnienia, które bezpośrednio związane są interakcją pies - człowiek. W kolejnym podrozdziale dotyczącym użytkowania psów opisano zarówno tradycyjnie (pies przewodnik, pies w służbach) jak i nowatorskie użytkowanie psów takie jak pies asystujący czy prężnie rozwijające się sporty kynologiczne. W kolejnych podrozdziałach Autorka, przedstawia statystyki dotyczące liczebności psów na świecie z wykorzystaniem danych z 2017 podawana przez opiniotwórczą Europejską Federację Przemysłu Żywnościowego Zwierząt Domowych (FEDIAF). W mojej opinii podrozdział dotyczący faz rozwojowych szczenięcia mógłby zostać pominięty, ponieważ nie wnosi nowych, istotnych zagadnień, a jedynie powiela już istniejące i ogólnie dostępne. Tym bardziej, że najczęściej wiedza dotycząca okresu szczenięcego u pensjonariuszy schronisk dla zwierząt jest najczęściej zerowa. W kolejnych podrozdziałach Autorka szeroko i

kompetentnie przedstawia najczęstsze powody agresji i innych zachowań niepożądanych występujących u psów w schroniskach. Na szczególną uwagę zasługują podrozdziały 3.6 i 3.7 opisujące problemy jakie stwarzają zwierzęta w trakcie codziennej opieki nad nimi i opis metod oceny przydatności psów do adopcji. Niewątpliwie aktualnym i trudnym problemem zajmuje się Autorka w podrozdziale o bezdomności psów i metodach jej zwalczania. Jest to palący problem wielu samorządów. Oceniając tę część dysertacji uważam, że rozdział ten został napisany bardzo dobrze i w logicznej kolejności poruszanych tematów. Jest on dostatecznie wyczerpujący, a jednocześnie bardzo przystępny, pomimo niektórych trudnych zagadnień. Autorka do jego napisania wykorzystwała zarówno wcześniejsze wyniki badań, jak i te pochodzące z ostatnich 5 lat, w zdecydowanej większości powołując się na literaturę anglojęzyczną, ale też wylapała perełki polskojęzyczne np. autorstwa profesora Kalety. W rozdziale tym Doktorantka dowiodła, iż ma dostatecznie dużą wiedzę nt. poruszanych przez nią zagadnień, a tym samym jest dobrze przygotowana do tematu podjętych badań własnych. Niewątpliwie jest to bardzo wartościowy rozdział pracy.

W rozdziale „Materiał i metody”, zawartym na 7 stronach tekstu, Autorka w pierwszej kolejności scharakteryzowała schemat badań, charakterystykę placówek objętych badaniami. Omówiono metody jakim realizowano szczegółowe cele badawcze, czyli ocena dynamiki populacji psów przebywających w schroniskach, określenie wpływu wybranych cech fenotypowych psów na długość ich przebywania w schronisku oraz sukces adopcyjny i cel trzeci obejmował określenie wpływu zachowania psów na ich sukces adopcyjny z wykorzystaniem autorskiego testu behawioralnego przeznaczonego do oceny przydatności psów do adopcji. Wybór metod badawczych pod względem ich jednorodności, jak również spójności, należy uznać za właściwy. Co do zaproponowanych metod statystycznych nie zgłaszam zastrzeżeń i w mojej ocenie są one w pełni wystarczające. Z uznaniem odnoszę się do szerokiego spektrum badań i zastosowanych nowoczesnych narzędzi badawczych, które pozwoliły uzyskać wiarygodne wyniki, potwierdzające słuszność przyjętych hipotez.

Wyniki badań własnych Autorka przedstawiła na 29 stronach tekstu, szczegółowo omawiając poszczególne zagadnienia w logicznej kolejności, uwzględnionej w rozdziale wcześniejszym, wykorzystując do ich zaprezentowania 33 tabele, 4 wykresy i 5 autorskich fotografii.. Uważam, że materiał, jaki przedstawiono w tej części pracy, jest adekwatny w stosunku do przyjętego w metodyce zakresu badań i w pełni odzwierciedla uzyskane wyniki. Chciałbym również podkreślić, że zostały one omówione w sposób czytelny i zrozumiały, ze wskazaniem tych najistotniejszych wynikających z zastosowania różnych wariantów

badawczych. Zamieszczone na końcu pracy tabele i wykresy, bardzo dobrze i pogładowo je ilustrują. Moja uwaga dotyczy pewnej niedogodności związanej z koniecznością ciągłego wertowania kartek w trakcie czytania rozdziału. Wydaje się zasadne z ergonomicznego punktu widzenia, umieszczanie tabel i wykresów dotyczących opisywanych wyników bezpośrednio w tekście.

W niniejszej dysertacji w rozdziale „Wyniki i ich omówienie” Autorka ustosunkowała się do tych zagadnień, które były przedmiotem Jej badań i wynikały z przyjętych hipotez badawczych dotyczących: analizy dotychczasowej dynamiki liczebności i adopcji psów w wybranych schroniskach, określenie związku między sukcesem adopcyjnym i czasem przebywania psów w schroniskach a takimi cechami zwierząt jak: płeć, wiek, masa ciała, umaszczenie, typ rasowy oraz określenie związku między adopcją a zachowaniem się zwierząt. Stwierdzam, że jest to dobrze napisany rozdział, w którym Doktorantka obszernie omówiła uzyskane rezultaty badań własnych, porównując je z wynikami innych badaczy. Jego forma jest dostatecznie jasna i przejrzysta, a interpretacja wyników własnych, na tle wykorzystanego piśmiennictwa, jest właściwa. Szeroko cytowana literatura, w zdecydowanej większości renomowanych czasopism, podana została poprawnie. W omówieniu wyników uwzględniono aktualny stan wiedzy w oparciu przede wszystkim o badania krajowe. Należy podkreślić, że Autorka zamieściła w tej części pracy wiele ciekawych stwierdzeń, które mają aspekt praktyczny, a więc możliwy do wykorzystania przez osoby i organizacje zajmujące się adopcją psów. Wyraźnie z niej widać, że uzyskane rezultaty badań własnych wnoszą nowe i ciekawe elementy do obecnego stanu wiedzy nad organizacją pracy schronisk i domów tymczasowych dla psów. Przedstawione wyniki zostały trafnie ujęte na tle przedstawionej literatury, co świadczy o dużej zdolności Autorki do syntetycznej analizy otrzymanych różnorodnych wyników i umiejętnego ich wzajemnego powiązania. Zarówno ten rozdział, jak i dwa wcześniejsze, dobitnie świadczą o dobrym warsztacie badawczym i należyтым, teoretycznym przygotowaniu Doktorantki do problemu badawczego podjętego w pracy doktorskiej.

Efekty swoich badań Autorka podsumowała w rozdziale „Podsumowanie i wnioski”. Sformułowała 9 konkretnych stwierdzeń, które można w pełni uznać za adekwatne do rozważanych w dysertacji zagadnień oraz przyjętych hipotez badawczych i celu pracy. Podstawową ich zaletą jest fakt, że w zasadniczej mierze wypływają one z przeprowadzonych przez Autorkę eksperymentów behawioralnych, mają istotne znaczenie poznawcze i aplikacyjne, a tym samym mogą być wykorzystane przez szerokie grono praktyków,

zajmujących się problematyką bezdomności i adopcji psów. W mojej ocenie punkty wyszczególnione w tym rozdziale są raczej skondensowaną formą powtórzenia wyników, co w żadnej mierze nie umniejsza wartości pracy.

Jak wynika z rozdziału „Piśmiennictwo” Autorka w swojej dysertacji wykorzystała 160 pozycje literatury. Z uznaniem odnoszę się do tej bibliografii, która metodycznie jest w pełni uzasadniona i składa się głównie z oryginalnych, źródłowych prac naukowo-badawczych, z których większość została opublikowana w renomowanych czasopismach.

Z obowiązku recenzenta chciałabym przedstawić drobne wątpliwości, które powinny zostać wyjaśnione podczas publicznej obrony:

- wątpliwości budzi użyte w pracy określenie „mieszzańce międzyrasowe”, które sugeruje, że były to krzyżówki czystych ras np. dobermana i rottweilera - określenie mieszzańce wielorasowe lub po prostu mieszzańce wydaje się być trafniejsze w przypadku braku możliwości weryfikacji pochodzenia zwierzęcia

- w pracy nie podano czy psy z grup badawczych były sterylizowane czy nie, zabrakło mi również tej informacji odnośnie placówek, które były opisywane – czy funkcjonuje w nich program ograniczający zdolności reprodukcyjne pensjonariuszy?

- z treści pracy nie wynika jasno czy w testach walidacyjnych po 21 dniach uczestniczyły te same osobniki?

- dlaczego testy zachowań wykonano tylko w schronisku olsztyńskim, skoro wcześniej porównywano trzy schroniska?

- należy również precyzyjniej wyjaśnić rozbieżności w liczebności grup badawczych w testach zachowania: 79, 44 i 35 osobników.

- według mnie tabela numer 3 jest mało dokładnie opisana i wymaga szerszego komentarza

- s. 36 w. 6 określenie „psy bardzo duże” w tłumaczeniu dosłownym wydaje się niezbyt trafione, w polskim nazewnictwie kynologicznym funkcjonuje określenie „psy ras olbrzymich”

- s.37 w. 15 ; po analizie tekstu i fotografii uważam, że błędnie podano numer fotografii opisującej tzw. wybieg duży

Wniosek końcowy

Koncepcja i kompleksowość ocenianego opracowania, jego wartość naukowa, przydatność praktyczna oraz forma, świadczą o bardzo dobrym przygotowaniu i dowodzą dojrzałości naukowej Doktorantki. **W związku z tym stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska, spełnia warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14. marca 2003 roku: o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 z 2003 r., poz. 595 z poz. zm.).** Przedstawiam zatem Wysokiej Radzie Wydziału Bioinżynierii Zwierząt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wniosek o dopuszczenie mgr inż. Agaty Jastrzębskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie kierując się poniżej przedstawionymi argumentami przedkładam Członkom Wysokiej Rady wnioski o wyróżnienie rozprawy. Praca zasługuje na wyróżnienie ponieważ:

- temat, jaki podjęła Doktorantka jest niezwykle aktualny, dodatkowo był trudny pod względem ustalenia właściwej metodyki, a realizowane badania wymagały dużej inwencji i zaangażowania, również przy opracowywaniu i interpretacji uzyskanych wyników, z czym ostatecznie mgr inż. Agata Jastrzębska bardzo dobrze sobie poradziła,
- zakres prowadzonych badań był szeroki i obejmował wykonanie kilku powtórzeń, które w warunkach schronisk dla bezdomnych zwierząt są często trudne do zrealizowania,
- praca ma charakter użyteczny, gdyż wyniki badań stanowią mogą podstawę do opracowania kompleksowego programu przeciwdziałania bezdomności psów i poprawy skuteczności np. gminnych programów adopcyjnych.

Włodzisław Korpniak